

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**Міжнародна стратегія
економічного розвитку регіону**

**Международная стратегия
экономического развития региона**

**International Strategy
of Region Economic Development**

Матеріали
IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, Україна, 3–5 вересня 2013 року)

Суми
Сумський державний університет
2013

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ В УКРАЇНІ

Рубанов П. М., доц.

Сумський державний університет, Україна

Протягом останніх років в Україні спостерігається значне загострення дефіциту фінансових ресурсів, доступних економічним суб'єктам, що суттєво стримує розвиток економіки. Через це питання пошуку фінансових джерел для розвитку реального сектору економіки є надзвичайно актуальним.

З теорії і практики відомо, що фінансові ринки забезпечують перерозподіл фінансових ресурсів у найефективніший спосіб. Акумуляючи тимчасово вільні кошти економічних суб'єктів, фінансові посередники спрямовують їх у найбільш ефективні сфери економіки країни, що загалом сприяє максимізації фінансового результату при прийнятному рівні ризиків для усєї національної економіки.

Загальними проблемами, що притаманні усім фінансовим посередникам, є високий рівень ризиків, обумовлених як агресивною фінансовою діяльністю самих ринкових суб'єктів, так і ризиками (викликаними незбалансованою бюджетною, валютною і податковою політикою), що перекладаються через боргові інструменти з державного сектору на фінансові установи. До цих негативних факторів також часто додаються: недостатній рівень довіри до фінансових посередників з боку фізичних і юридичних осіб; складність пристосування менеджменту іноземних посередників до вітчизняних особливостей фінансового сектору; недостатньо ефективний механізм регулювання і контролю за діяльністю фінансових посередників; доволі низький рівень їх транспарентності; недосконала система рейтингування тощо.

За різними оцінками на руках у населення, тобто поза фінансовим сектором України закумуляовано лише у доларовому еквіваленті 50-70 мільярдів коштів, що могли б залучатись як значне внутрішнє джерело фінансових ресурсів. Однак певна недовіра до фінансових посередників, зокрема у довгострокових фінансових відносинах з ними, додатково посилена макроекономічними ризиками не дозволяє у повній мірі залучити і ефективно перерозподіляти цей фінансовий резерв.

Зазначені проблеми найбільше впливають на розвиток тих форм посередництва, які оперують з довгостроковими фінансовими активами. Якщо банки та страхові компанії мають можливість тимчасово зосередити свою діяльність на короткострокових та середньострокових фінансових інструментах, то такі посередники як інститути спільного інвестування (ІСІ) майже повністю втрачають основний сегмент своєї діяльності з залучення довгострокових фінансових ресурсів. Причинами слабого розвитку, а останніми роками і занепаду ІСІ, окрім об'єктивних макроекономічних факторів (низький рівень доходів населення, нереалізованість 3-го рівня пенсійної системи, високі фінансово-економічні ризики, відтік іноземного

капіталу), є неадаптованість законодавства, що регулює діяльність ІСІ до кризових умов, обмеженість можливостей ІСІ у гнучкій трансформації свого портфеля фінансових активів у відповідності до зміни ринкової кон'юнктури, низька ліквідність доступних інструментів фондового ринку, їх збитковість за посткризовий період тощо.

Однією з найбільш помітних особливостей розвитку фінансового посередництва в Україні є сформованість банко-орієнтованої моделі ринку фінансових послуг. Банки займають левову частку у загальній сумі активів фінансових посередників і ця частка постійно зростає через меншу конкурентоспроможність небанківського сектору фінансового посередництва. Слабкість ресурсної бази вітчизняних посередників призвела у попередні роки до домінування та нарощування впливу іноземного фінансового капіталу, особливо у банківській сфері. Але з початком фінансової кризи відбувається постійний відтік іноземного капіталу.

Іншою особливістю вітчизняного фінансового посередництва є нерівномірність збільшення обсягів активів у різних сегментах ринку. Це, головним чином, обумовлено різними стадіями їх розвитку. Так, не спостерігається значного збільшення рівня капіталізації порівняно розвинутого страхового сектору, як і кількості страхових посередників. Створені кілька років назад недержавні пенсійні фонди також повільно нарашують свої активи.

Недорозвиненість фондового ринку України у кількісному та якісному відношенні (за обсягами операцій, кількістю та складом учасників, доступними фінансовими інструментами, рівнем законодавчо-нормативної урегульованості) суттєво обмежує фінансових посередників у джерелах залучення фінансових ресурсів, можливостях диверсифікації діяльності через надання додаткових послуг, використанні інструментів управління фінансовими ризиками своєї діяльності.

Ще однією особливістю фінансового посередництва в Україні є практика створення фінансових посередників для реалізації задач в рамках однієї фінансової або промислово-фінансової групи (афілійовані банки, страхові і інвестиційні компанії, венчурні фонди тощо). Такі структури обмежено взаємодіють з іншими учасниками ринку або здійснюють вузько спрямовані операції з залучення фінансових ресурсів та/або їх перерозподілу всередині групи.

Отже, фінансове посередництво в Україні має значний потенціал розвитку, але й вимагає зусиль державних інституцій з пом'якшення і розв'язання існуючих проблем.